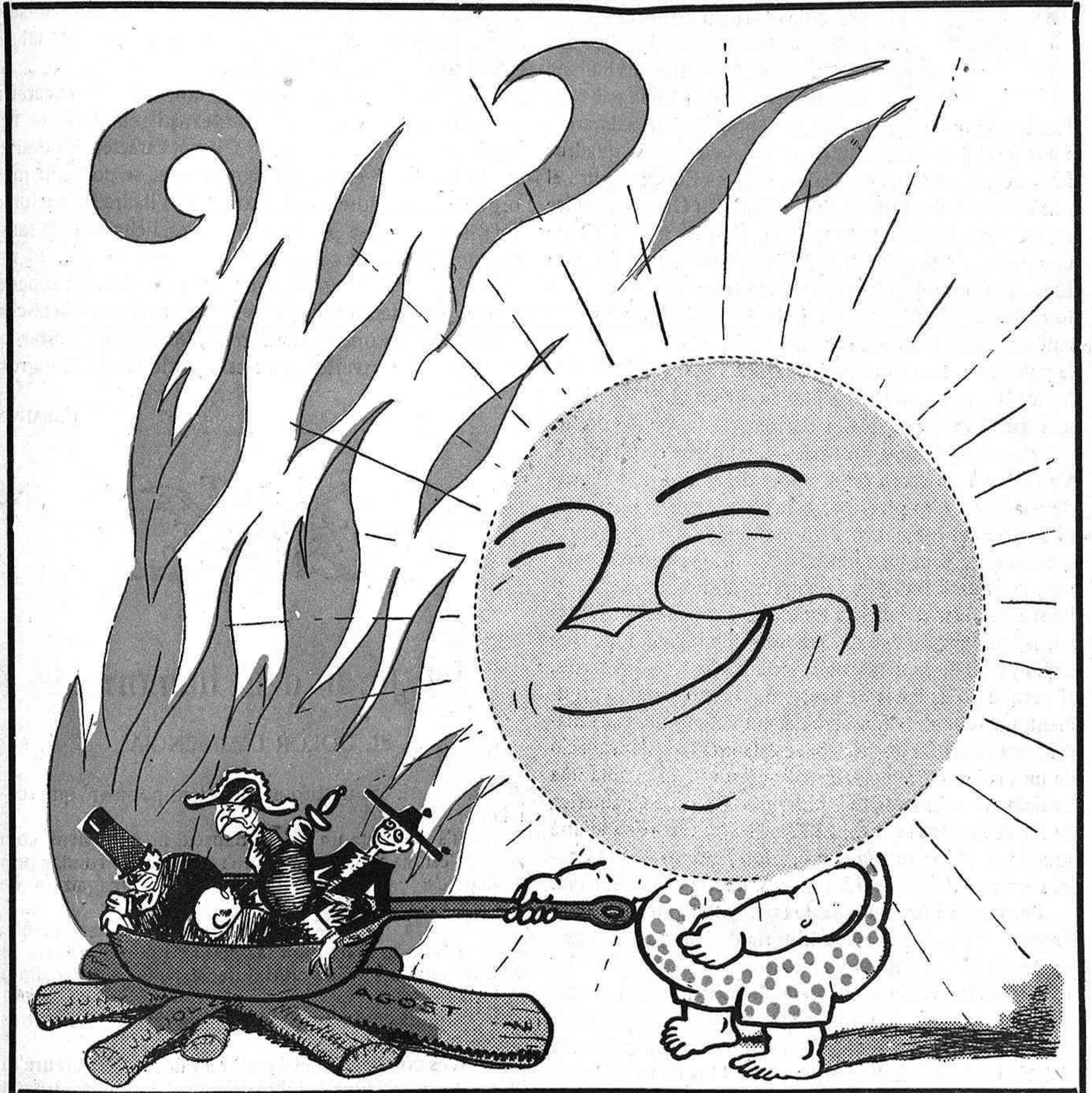


# L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

Núm. 1963 ————— Any XXXVIII  
BARCELONA 11 D'AGOST DE 1916



PERIODIC HUMORISTIC IL·LUSTRAT  
10 cèntims ————— Atrassats: 20

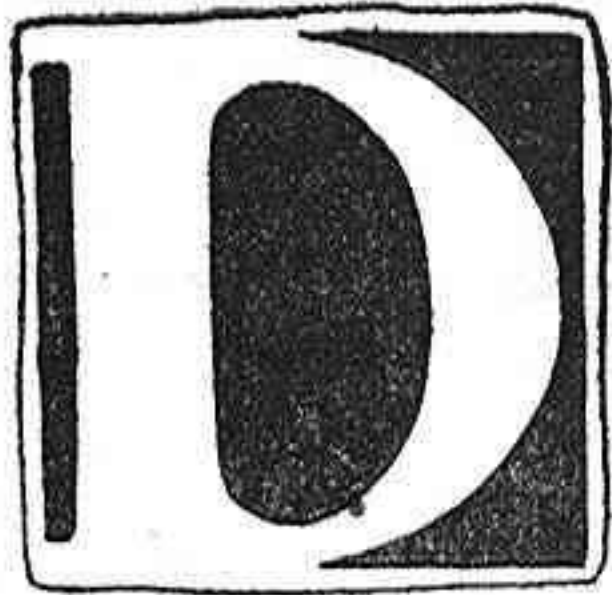


35 GRAUS A L'OMBRA...

... i al sol una torradora.



## ESTIU ESPANYOL



DEBUT de la Pastora Imperio a «Novedades». Gentada. Si fos un míting, el periòdic del partit hauria assegurat, a triple columna, que hi havien deu mil persones. Nosaltres ens limitem a consignar que hi havia gaire bé

tanta gent com quan parlava Don Nicolau Salmerón. I una gent flamenca, d'aquella que recorda els quadros flamencs dels carrers de Tallers i de les Eures; no pas el professorat i els alumnes del carrer d'En Guardia, centre de tota la pedagogia coreogràfica, sinó lo més florit de tota aquesta distingida ciutadania que ha permanescut a Barcelona, rebutjant les estiuenques tentacions rurals. Tot lo més selecte de les lletres i de la premsa; tot lo més rutilant de les notes de societat; tot lo més temptador de la galanteria. I en l'escenari, ella, la Pastora Imperio, embolicada en un mantón de Manila, or i grana, igual que una bandera espanyola, i darrera d'ella, en el teló, un paisatge madrileny, amb l'estàtua del hèroe de Cascorro. Va cantar, i no varen ésser amors dramàtics, ni fadigues de enamorada, ni plors per la mare, ni angúnies pels fills, ni sospirs pel cementiri, sinó un himne a Espanya, tan corprenedor com un editorial de *El Progreso*. Vé d'Amèrica, la Pastora Imperio, i naturalment, feu lo que fa tot-hom a l'arribar d'Amèrica en els escenaris: saludar a la patria, congratulant-se de què tot estigui igual i de què Espanya sigui la terra més hermosa de totes les terres. ¿I perquè no'ns havia de cantar un «couplet» amb argument, un «couplet» que semblés un article de diari madrileny a l'endemà de un debat catalanista o de l'aprobació de un projecte d'esquadra? Recordeu que hi ha tota una tradició de salutacions patriòtiques. Recordeu l'americà de *La Tempestad* i el capità de *La Bruja*; recordeu també aquell encisador «*al fin te veo, Ebro famoso*». Si la Pastora arriba a debutar a Lloret, ens hauria cantat *Marina*.

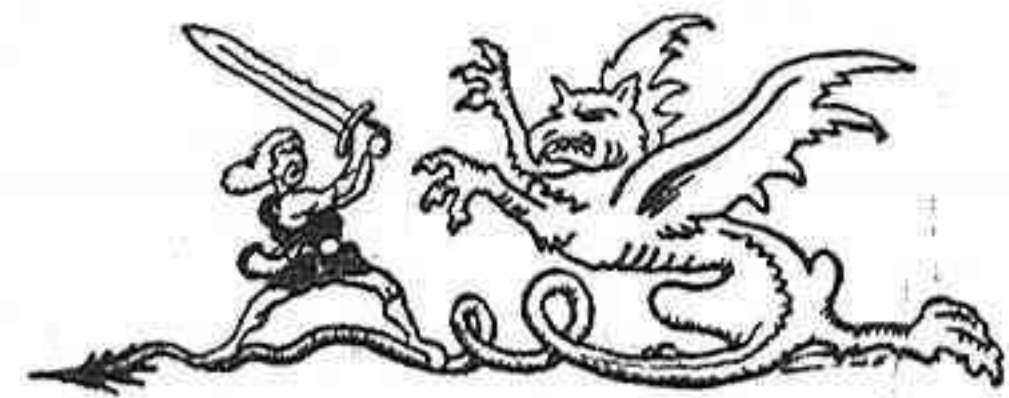
Però ballà i fou un miracle espanyol. Amb el taloneig aixecava el soroll de tota la historia d'Espanya. Allí eren les dançarines de Gades y aquells perduts reis gods i els vint segles de Moreria, i la casa d'Austria, trista i tauròfila, i la casa de Borbó, i la guerra de la Independencia i Isabel II, tan barbiana, i l'Alfons XII, el rei castiç. Tota la historia i tota la literatura espanyoles. Una mena de Joana d'Arc, sense armadura. I tan engegadora i tan i tan perfecta. Si quan ballava hagués portat l'ampla faldilla andalusina, amb farvalans, en lloc del traje de odalisca paro-

diada, s'ens apareixeria tan definitiva, tan completament espanyola, com una espasa toledana, una esglesia romànica, una torre mudèjar o una comedia d'intriga i d'honor. Hauria de professar en un d'aquells convents cordobesos que pinta En Romero de Torres i esdevenir santa: Santa Pastora Imperio, patrona d'Espanya.

I heu's-aquí com el nostre estiu barceloní no desmereix de tot l'altre estiu peninsular, plè de clàssiques espanyoleries. A Madrid, en un clàssic «garito» uns desafius que no podent ésser a estocades, els fan a revòlver; a Còrdoba, un nou bandoler cavallista, el «Pasos largos», tornant a fer florir la llegenda dels lladres populars; i a Sevilla, Carmen, Carmen altra volta, fent barallar-se a «Don José» i al «Escamillo», que en l'ocasió actual se diuen Joselito i Medina Garvey.

Jo, veí de Sevilla, o fill de Madrid, no execraria aquests incidents de «espanyolade», ni rebutjaria el record de Gautier. Si Espanya té un caràcter, ho deu al poeta francès, i en aquests anys negres se pot tenir més orgull essent lladre de romanço, que lladre de nacions; val més ballar, que no pas fer trinxeres, i encendre la sang que no pas biblioteques. Així un estiu espanyol, és un estiu d'òpera, mentres que el de fòra és de drama. I si per a aquell genial teutó anti-germànic que es digué Nietzsche la millor de les òperes era *Carmen*, bé podem admirar-la, mentres no's converteixi en sessió patriòtica del Congrés.

PARADOX



## Del Jardí dels humoristes

### EL DOLOR D'AUSENCIA

M. Sapeck era un bromista bastant popular que corria per París.

Heu's-aquí que un dia M. Sapeck, no sapiguent com passar l'estona ni com distreure's, cansat de rondar pels *boulevards* entrà, tot determinat, a un magatzem de musica.

—Déu la guard!—digué saludant a la dependenta. —Es el cas que m'ha fugit la *querida*, i per a calmar el meu dolor d'ausencia voldria dedicar-me a tocar algun instrument sencillet.

—Molt bé ¿quin instrument li agrada més? Nosaltres ne tenim de tota mena.

—M'és completament igual. La qüestió és distreure'm i fer-me passar aquest dolor d'ausencia que'm rosegua l'ànima.

—Vol una pianola? Miri, aquí n'hi ha una de ben maca i fàcil de tocar.

—Ja li he dit que tant me fa. Ah, això és una pianola?... Veiam, permeti'm.

(*M. Sapeck s'assèu i es posa a tocar. Tin-tin-tan-Ta-ta-tin-tin-ton...*)

—No m'agrada prou. Es un instrument massa pesat.  
—Aquí té una ocarina, que és una cosa ben lleugera.  
—D'això en diuen una ocarina?... Ho probarem.

(*Es posa a tocar l'ocarina: Xiu-xiu-tirri-tiu-xiu-xiu...*)

—No farem fira. Em recordaria el cant del canari de la fugitiva i encara m'entristiria més.

—Vol un clarinet, doncs?

—Vinga el clarinet.

(*Toca una estona el clarinet: tu-ru-ru-tu-tu-turururu-ruru-tu-tu...*)

—Ho sento, però aquest instrument té el sò massa llastimós. La veu resulta massa humana, no sé com dir-li.

—Això rai, tingui, aquí t'he una trompa.

—Ensagem la trompa.

(*Es posa a tocar la trompa: bub-bub-bub-bub-bub...bub-bub-bub-bub...*)

—Ja està bé, ja; però per a tocar això es necessita haver ben dinat, i jo amb la tristesa que tinc no m'alimento gaire.

—Doncs provi un violí o una guitarra.

—Veiam el violí... I després probarem la guitarra.

(*Pren el violí i l'arquet i vinga nyi-o-nyigo: nyi... nyi... nyi... nyi-nyi-nyi...*)

—M'agrada molt, però és el cas que tinc uns veïns molt quisquillosos i es queixarien al amo de la casa tot seguit. I la guitarra la trobo massa trista.

—Li aniria bè un cornetí?

—Pot-ser sí... qui sab!... Veiam, porti el cornetí.

(*Toca una estona el cornetí: Tererí... Te... te-re-ri... tererí...*)

—Es llàstima!... Això de haver-se de tocar amb les dues mans és lo que m'empipa. ¿No veu que jo, amb el dolor d'ausència que tinc, tot sovint m'haig d'aixugar les llàgrimes amb el mocador?...

—Instruments que's toquin amb una mà no més hi ha el bombo.

—Vaja!... A l'últim, pot-ser haurem trobat lo que'm convé. Faci el favor de portar el bombo.

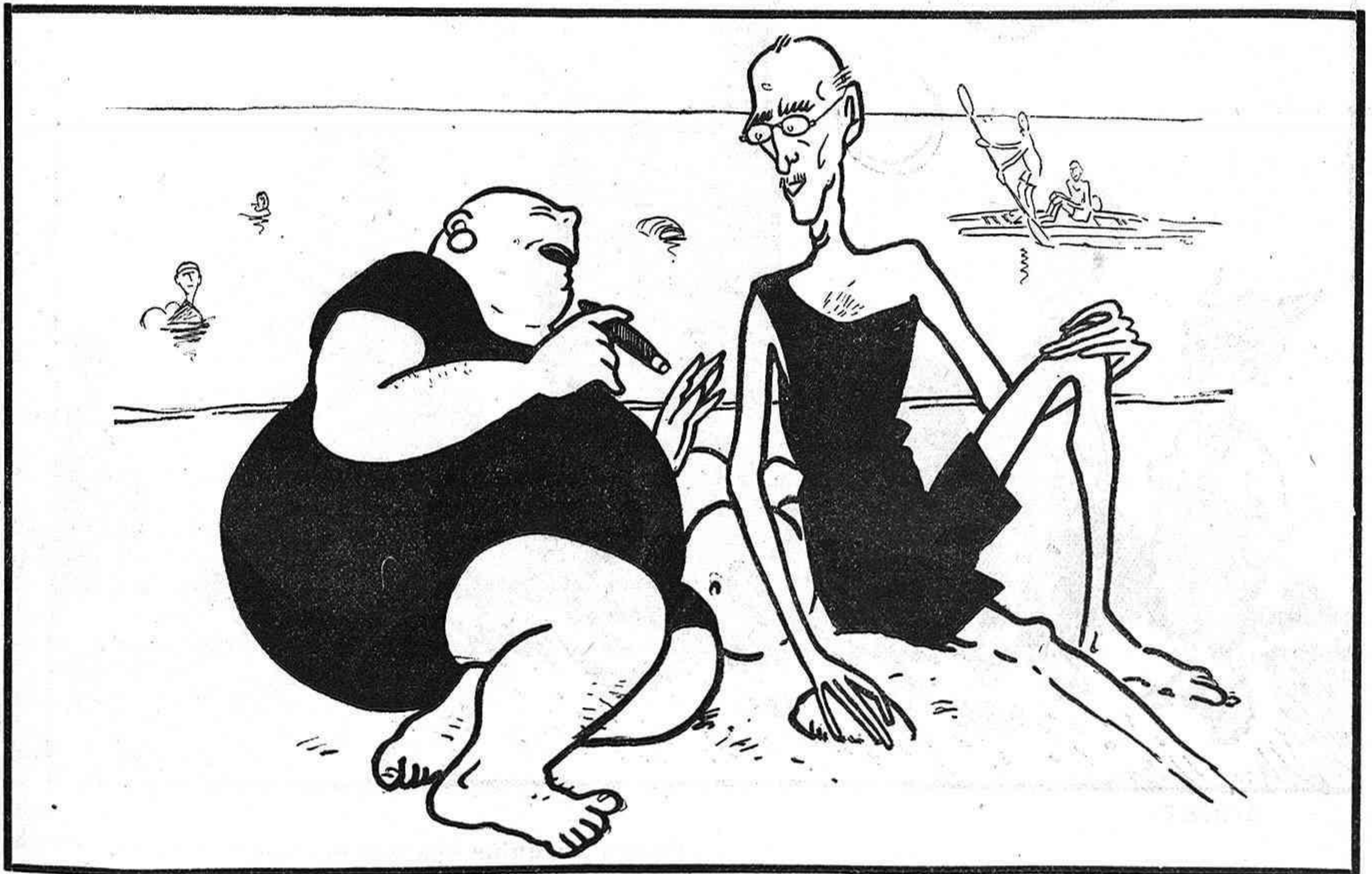
(*Li porten el bombo i el toca una estoneta: bom!... bom!... bom!... bom-bom-bom-bom...*)

—Senyoreta, em sab molt greu, però aquest instrument el trobo poc poètic i poc alegre.

—Doncs... la veritat... no sé pas què deixar-li tocar més. Perquè l'últim parell de castanyoles que teníem se l'acaba d'endur la viuda d'un militar, ara mateix.

—Què hi farem!... Alabat siga Déu!... Ho deixarem córrer. Ja que no té cap instrument que'm distregui i que'm pugui calmar el dolor d'ausència, lo millor que puc fer és... buscar-me una altra *querida*. Passi-ho bé.

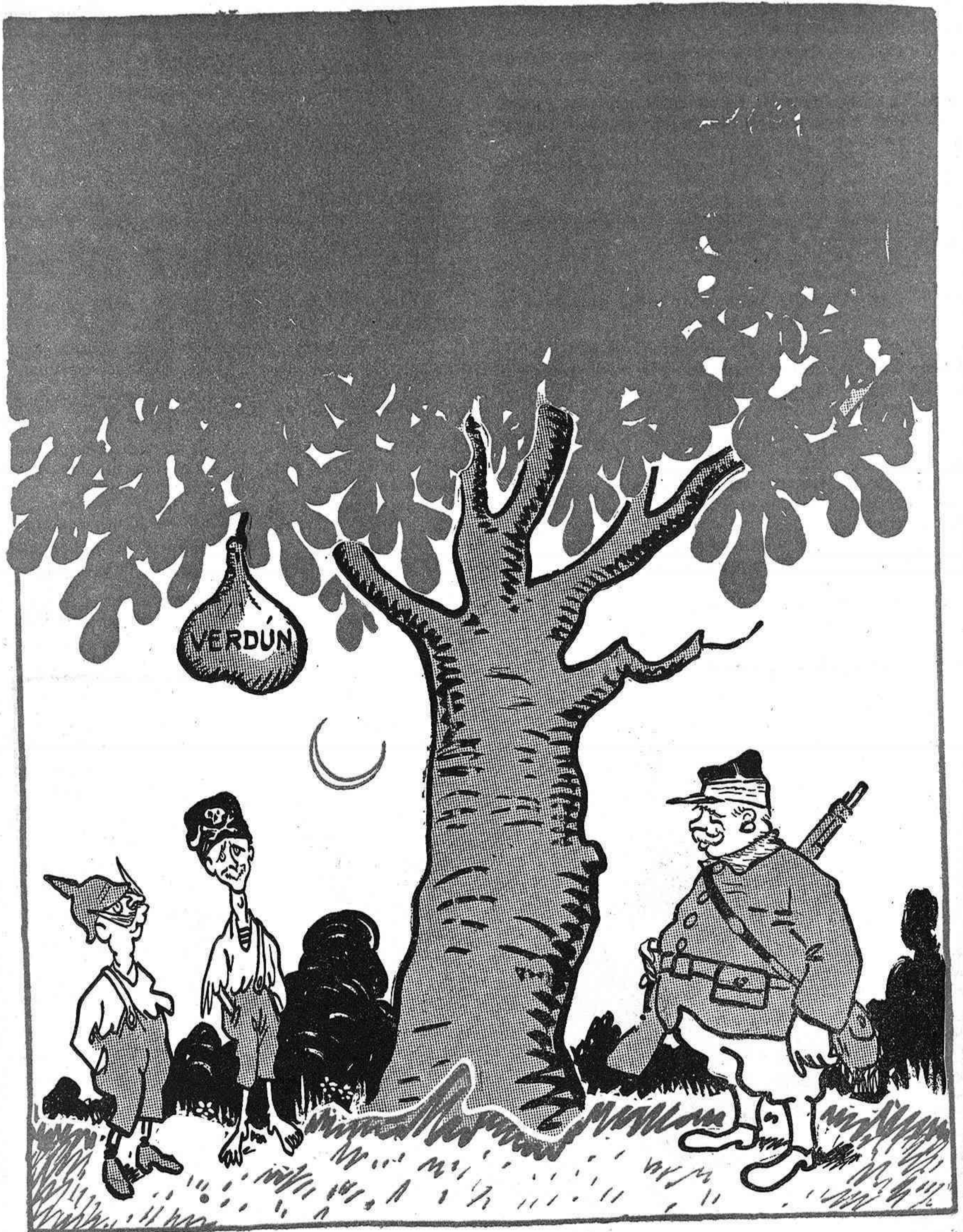
RUY BLAS



GENT DE PLATJA

—Apa, fiquem-nos a l'aigua?...

—Ah, no! Jo no vinc a pendre banys; jo vinc a pendre la fresca.



AGOST

—Guaita, tu, quina figa més madura.

—Sí, molt madura, però no és per a vosaltres.

## Don Pere Falqués

### Un altre misteri de la Trinitat

M'agradaria ésser regidor. Si ho fos, en la primera sessió que se celebrés, me dirigiria al senyor marquès d'Olérdola, als digníssims companys i al públic en general i els diria:

Com tots saben, acaba de morir un digne empleat municipal que mai ha deixat de treballar en bé de la ciutat. Ell vinga fer plànols i més plànols. No's cansava mai de dibuixar i pendre mides, crec àhduc que devegades ne feia massa.

Reorganitzà el còs de bombers (en francès *pompiers*) i en fou el quefe, de manera que pot dir-se amb veu ben alta que don Pere Falqués era el primer *pompier* de Barcelona.

Senyors, crec que després de derramar una llàgrima sobre la seva tomba i de dir: la terra li sia lleu, els de idees avençades o un pare-nostre els de la crosta, tenim de fer quelcom a la bona memoria del difunt.

A tal efecte proposo:

- a) Les brigades municipals enderrocaràn l'anomenat monument al senyor Pitarra.
- b) Les mateixes brigades tiraran a terra el monument al cèlebre batlle Rius i Taulet.
- c) A càrreg de les mateixes brigades correrà la destrucció dels fanals, faroles o lo que sia del Passeig de Gracia, Diagonal i Saló de Sant Joan.
- d) Si se sab d'alguna altra obra, a terra també.

I així quedarem tranquils nosaltres per haver honorat la memoria del difunt i ell probablement s'escaparà d'alguns anys de purgatori. He dit.



### El patriotisme de Sant Romà

Hi han homes amb una excessiva nomenada. Per exemple: gairebé tots els que la tenen. Hi han homes, en canvi, postergats, ben dignes de la gloria. Per exemple: en Romà Regordosa. Desafiant el temps, se redreça com un nostre Ninón de Lenclós masculí, mostrant-nos la seva joventut immortal. I com si tot li tingués d'estar bé, llueix uns trajos inverosímils i unes formidables flors al trauc, i segueix dient aquelles cíniques coses que l'han fet famós en el món i el *demimonde* barcelonins.

Però Diògenes s'ha vestit a la darrera moda, i en el cap del gran Regordosa llueix un berret-Panamà, que passaria desapercebut, si en Regordosa, tan patriota com ben parlat, no li hagués posat una cinta amb els colors de la bandera espanyola.

—Carai, senyor Regordosa—li diuen al veure-la,—quin berret més patriòtic i més bonic!

En Regordosa respòn, amb un gest displicent:

—No'l portem més que el rei i jo.

Un, més enterat, li objectà:

—Dispensi. I en Vinaixa...

—Don Miquel, jo li hauria de fer una entrevista.

—Quan vostè vulgui, amic Montaner, quan vostè vulgui.

En Joaquim Montaner, poeta, fa la entrevista a don Miquel d'Unamuno, que va sortir a *La Publicidad*. Al cap d'uns dies, en Joaquim Montaner presentà a l'Unamuno el seu germà, Diego Montaner:

—El meu germà, que desitja una entrevista per a *El Dia Gráfico*.

L'Unamuno, condescendent, accepta la conversa que, censurada en el Govern civil i en l'administració del confrare alemany, no ha aparegut encara.

A l'endemà, en Joaquim Montaner, torna a visitar a l'Unamuno:

—Don Miquel, el meu germà Antoni voldria que li concedís una entrevista per a *El Progreso*.

Don Miquel se'l va quedar mirant, astorat. Allò no era una família, sinó un centre de reporters!...

### El nostre confrare...

El nostre confrare *El Poble Català*, podem incloure'l en la llista dels infinits inventors que ha produït aquesta guerra. Entre Alemanya i França, com un matç més de la gran pugna, s'oposaven nous aparells aereonàutics als que acabaven d'inventar. I així sorgiren els taubes i els Foekers, contra els que França presentava altres enginys, o més àgils o més poderosos.

*El Poble Català* acaba d'inventar un nou aeroplà, que no dubtem oferirà a França. Amb ocasió del vol que havia de realitzar l'Hedilla, escrivia *El Poble*: «Per aquest motiu se va suspendre la sortida del *raid*.»

Un nou aparell: el *raid*. L'industria catalana no s'adorm.

I posat en el camí de les invencions, *El Poble* ens parla de l'escriptor anglès «Vells». Com que en la columna del costat parlava de l'autor d'*Els Vells*, transformà an en «Wells» en «Vells».

No's podrà dir que *El Poble* no fa errades de PP. i W.

### El secret de la tomba

L'arquitecte municipal, en Falqués, ha mort, obtenint elogis pòstums de tota la premsa. De tota, menys de *La Veu de Catalunya*, que li dedicà una gasetilla ínfima, suprimint fins l'acostumat mot «descansi en pau». *La Veu* segueix la seva tradició de no dir ni un Parenostre per l'ànima del seus adversaris. *La Veu*, devegades, té ànima de gitano.

L'enterrament fou solemne, i dubtem que cap altre hagi portat assistents més fervorosos. En Falqués es portava al sepulcre els secrets de molts regidors.

Enterraven an en Falqués, i tothom ho veia. Però lo que enterraven, lo que ells anaven a enterrar era un arxiu.

### La llista negra

—¿I no tens por de condemnar-te?

Mentres França i Anglaterra se limitaven a cantar i a lluitar romànticament per la llibertat d'Europa, els ger-

manòfils se mofaven de la seva força, i algú home de negocis arribava a preguntar a un amic seu, ficat a aprovisionador de l'exèrcit francès, aqueixa pregunta:

—¿I no tens por de condemnar-te?

Però ha vingut la llista negra anglesa i la llista negra francesa. L'home de negocis, el senyor V., catòlic i germanòfil, s'hi ha vist inclòs, i per la vella casa barcelonina ha corregut una angunia de condemnaió terrena, més terrible que la por per a la condemnaió eterna.

L'home de negocis, el senyor V., ha fet gestions diplomàtiques per a recuperar lo que Anglaterra li ha embargat a Londres. L'home de negocis ha negat la germanofilia i tot contacte alemany, però l'Anglaterra és dura, l'Anglaterra és implacable. I no cedeix.

L'home de negocis barceloní, catòlic i germanòfil, ha apel·lat al cel i a la Verge del cel. L'home de negocis fa dir misses i fa cremar un ciri permanent davant de la Mare de Déu de la Mercè, per a que l'esborrin de la llista negra!

Ara veurem si la Verge se manté o no dintre de la neutralitat.



## Petons en conserva

A pesar del afròs devastament de la guerra, les ciències continuen avençant «*que es una barbaridad*». I lo extraordinari és que moltes de aqueixes ciències avancen precisament en virtut de la guerra.

Vegin, sinò, la ciència química aplicada a les conserves.

Ja tenim petons en conserva, com teníem faves i llagostins.

Copiem d'un periòdic francès:

«La casa Felix Botin, de París, acaba de pendre l'iniciativa de una interessant industria solicitada fa molt temps pels soldats que's troben defensant la patria d'en Joffre a les trinxeres. Ens referim als petons en conserva. El foi-gras, la vedella amb pèsols, els pops en salsa, les mongetes amb llomillo, els espàrregs i les sardines, tot això estava molt bé i era molt bò, però... amb aquesta mena de conserves, el costat tendre i sentimental quedava bastant descuidat i la negligència respecte a les afeccions cordials era molt sensible. Els *peluts* tenen quelcom més que paladar i estòmec; els *peluts* tenen un cor... i quin cor valgue'm Déu!...

Cal felicitar a la acreditada casa Botin («Colmado», ultramarins i drogues) per haver aconseguit una tal meravella que permetrà expansionar el sentiment amorós de les tropes, i li donem particularment les gracies per haver-nos facilitat certs detalls respecte al seu sistema, amb els quals podem informar avui als nostres llegidors.

El procediment no pot ésser més senzill ni més ingenios. La casa Felix Botin, que ha demanat patent o privilegi exclusiu per a la seva nova industria, admet tota mena de petons d'encàrreg, els *pastifica* convenientment i després de tancar-los en unes llaunes especials, els expedeix a la línia de fòc. Les seves clientes poden, per aquest sistema, enviar als seus estimats *peluts* petons de tots calibres, desde'l *xuclet* més sensual fins a la més innocent de les besades.

La preparació d'aquest *article* recorda bastant, en cert mode, a la manera de enregistrar la veu per als discs de fonògraf. L'impressió de realitat és totalment exacte; l'efecte no pot ésser més sorprenent. El destinatari reb la sensació del contacte de les mucoses llabials amb una precisió, una empena i una esclatant tebior extraordinaries. Ademés, la casa s'ha acreditat de tal mode en la rapidesa dels envíos, que pot dir-se que arriben calents. Vaja, que segons expressió vulgar... *sembla que un s'hi trobi*.

Tant és així que la casa Botin recomana insistentment a les expedidores que s'abstinguin de condensar els seus petons després d'haver menjat ceba, all-i-oli o alguna altra substancia de flaire desagradable.

Se confeccionen *llaunes* de diferentes cabudes: 25, 50, 100, de vegades 200, petons. Fins, en casos de molt compromís, se'n facturen de mil. Però, per patriotisme, la casa es permet aconsellar a les seves parroquianes que no n'abusin gaire, d'aquestes llaunes grosses, perque no convé fadigar massa als combatents.

Damunt de les capces o *llaunes*, a voluntat de cada clienta, s'hi acostuma a posar el retrat de les expedidores, lo qual acaba d'arrodonir l'il·lusió dels que les reben.

Els preus son convencionals i varien segons el número de petons.

La Casa Fèlix Botin té, actualment, en estudi, altres perfeccionaments per l'estil, entre'ls quals s'hi compten altres caricies no menys afectuoses, també en conserva.

D'aqueixes interessants tentatives industrials procurarem tenir al corrent als nostres llegidors.»



## De Sant Feliu a Sant Ramón passant per la Mare de Déu d'agost; o oficis, saraus i castells de focs

Déu me guardi de dir mal de cap mes de l'any! No. Gener té Cap d'any i els Reis, que ja l'absolen de frets i de glaçades; febrer, el Carnestoltes (Carnestoltes quinze voltes); març, aquell Sant Josep que enternia a en Vilanova al veure'l celebrar pel senyor Pepet o la senyora Pona; abril, cada gota en val mil; maig, és el mes de les flors; juny? pel juny la falç al puny, i amb la falç al puny s'omple el graner, bon cop de falç; juliol, aquest no m'agrada gaire: juliol ni dona ni caragol, però en fi:



La reina dels jocs florals

El dia de Sant Jaume de l'any trentacinc...

Res, perdonem-lo, pel juliol se cremen convents.

Setembre, recollida de l'aliment del vi, tan necessari;



El president

octubre, la poètica caiguda de la fulla; novembre, Don Joan i castanyades; el desembre congelat, Nadal!

Però el mes que m'he deixat, aquest agost [incomparable, és indubtablement el millor entre els millors de tots els mesos de l'any.

Comença amb Sant Feliu, festa major d'Alello (no Alella, Alello, i sinó perquè ho diuen aixís els seus indígenes) i acaba amb Sant Ramón Nonat, fill de Vilafranca i festa major de la vila on nasqué el confessor de reis, de reines i de papes.

Al mig, clavada, hi ha la festivitat de la Mare de Déu, que's celebra el 15. Aquest dia podria quasi considerar-se festa major nacional a Catalunya. Nosaltres sense moure'ns d'aquí ens trobem amb Gracia, Badalona, Sans, qui sab on? i si no en fan per tot arreu és perquè tenen por a la competència.



Poeta serio

Aixís els uns trien Sant Llorens que cau al deu i els altres Sant Roc que cau el setze. I no solament aquests, sinó totes les dates del mes se celebren en ciutats, viles o poblets. Qui les emprèn amb Sant Gaietà, qui amb Santa Rosa de Lima i qui amb Sant Jacinto, que si no fós mossèn Cinto Verdaguer ni sabriem que existís. Es una cosa estranya lo que li passa an aquest Sant. Ningú se'l vol pendre en serio.

Jacinto Verdaguer? I cal! Cinto Verdaguer. Després Cinto Martí, Cinto Reventós, etc., etc., etc.

Es la Grecia punyeflera. Aquests noms pagans, mai els podem pendre en serio els veritables creients. Si se tractés de Sant Josep o de Sant... perfectament, però ço de la mitologia o empeltat de mitologia, ni ens agrada ni ens convenç.

A les festes majors, ja que són una cosa frívola, alada, una mica de pecat, cal coronar-les amb uns sants capaços de redimir-les, amb els seus sofriments, de les lleugereses llurs.

Per això serveixen perfectament Sant Llorens amb ses graelles; Sant Roc amb ses llagues i son cà; Sant Ramón?... Sant Ramón no! en comptes de sofrir martiri, va escapar-se de la mort mercès a la operació cesàrea.

Visca! Visca! Visca!

Augustus=Agost

Visca el Cèsar! (mentres no es digui Guillem ni parli en boche).

Reposem-nos: ja estem reposats, aquí va la crida:

Ciudadans i ciudadanes, les que teniu lleugeres les cames i la intuïció dels moviments, més o menys voluptuosos; els que sou propietaris de pantalons de fra-

nel·la i de vestits de crespó transparent, ratllat de blau, vert o vermell:

L'envelat vos crida.

—L'envelat ens crida. Què fem?

—Anem!

Aixís teniu que respondre. I portar-hi les mamàs, i beure *graciosa*; i escoltar al music quan faci l'obligat; i ballar-ho tot, de socis o no socis; i comprar torrat; i beure gelat de cafè de poble; i anar a la vinya i a la església, i sentir els *Muxins* i els *Pardals* i l'*Artisca*...

Arriba! Som al agost! Perquè no feu broma vosaltres, quan tanta ne fan les cigales?



Sarauista



Poeta bromista



## CUENCA

*Parlar de Cuenca, aquí a Espanya, és com parlar de terres desconegudes, d'una ciutat imaginària, d'una capital de província que hi ha molts que dubten de que existeixi.*

*Cuenca, amb tot i ésser al mig d'Espanya, an el rovell de l'ou de Castella, és tan lluny de per tot arreu; els camins per arribar-hi són tan llargs i fòra de dressera, que els pocs que hi han anat, aixís que'n tornen, se'ls fa preguntes del seu viatge com si arribessin de la Meca.*

*No és tan lluny, amb tot, com podria creure's, aquesta ciutat misteriosa. D'Aranjuez, per exemple, anant pel tort tan sols hi han cinc hores de tren. De Valencia, dos de tren i sis d'automòbil i algunes a peu, aixís que hi ha pana, però aquest tren que en altres països tindria pressa per arribar, aquí s'ho emprèn amb tanta calma... Ara pugem un xic, ara aturem-nos, aquí bevem an aquest poble, allí parem-nos a una estació que l'han deixada al mig d'un camp, perquè no han sapigut on posar-la, que sembla que sia un tren que no el paguin, un tren d'aficionats, un tren tartana, un d'aquells trens que encara que portin passatgers sempre són de mercaderies.*

*Ademés d'això, el camí que passa és d'una solitud de desert, és un seguit de turons que no tenen topografia; és un bocí de planeta que encara no s'hi han posat fites. La terra que passa aquest tren, és de la terra que'n diuen parda els pintors de l'escola central, i la pardó d'aquesta terra ja sabem molts lo que vol dir. Vol dir muntanyes sense arbres, planures amb grapadets d'herba cuita al sol, com a les graelles; vol dir terroços enllà i més terroços i vinguen més muntanyes, amb algún caminet indecís, on encara hi han les petjades del burriquet de Sanxo Panza; vol dir, de lluny en lluny, algún Cortijo del mateix pardó de la terra, plantat en sec, sense una aufàbrega que alegrí un xic de finestral, ni un trist plançó clapat d'ombra, ni un xipreret que marqui una silueta; vol dir un país de caràcter, i malauradament aquí a Espanya, quan senti a dir an els artistes que és una terra de caràcter, comteu que és una terra pobre. Molta grandiositat de linia i molta austeritat de cullita; molt color i pocs aliments; molta amplaria i massa miseria.*



Una mamà



Dançarina



Sarauista

Tanta pampa, o pardó, o caràcter, és lo que fa semblar a Cuenca més lluny, i a fè que és de dordre que sia aixís; perquè si Espanya és un dels països que hi han més llocs per ésser admirats, Cuenca és un dels que més se mereix d'ésser visitat i conegut, i de que els trens tinguin més dalit i no es passin tantes hores an aquestes planures immenses.

Per a donar-nos un xic d'idea de lo que ve a ésser aquesta ciutat, aixís com molts conferenciants, abans no entren en materia, vos transporten a la edat mitja, aquí tenim de recular a la època terciària (que ja és una bona reculada), an els grans trastorns del nostre planeta, an els trasbals i daltabaixos de quan ens arreglaven el món per fer-lo una mica habitable.

No es necessita ésser geòleg (puc donar proves de que no en soc) per veure a ull, encara avui dia, que les muntanyes immenses que fan de capsalera a Cuenca, havien sigut estanys immensos, que el mar cobria aquestes valls, que aquests grans turons eren illots.

Damunt de la taula on escric, tinc un cargol de mar i fòssil, trobat an aquests abims, i allí on hi ha hagut corns hi ha hagut peix. Les pedres que com grans muralles es veuen sortir dalt dels turons, com a fantasmes d'encantament amb siluetes gegantines, veureu que marquen les voreres d'allí on arribaven les platges. Figureu-vos per un moment que el nostre mar reculés, i que la ratlla corcada, plena de musclos i petxines, que marca les ones de Garraf, al mirar-les des del fons les veïssim a dalt dels cingles. Aquestes valls són llits de sorra, que fa milers d'anys que s'han assecat. Aquí on ara hi han grans noguers i hortes florides com un jardí, s'hi revolcava el mamut i el mastodonte i els grans reptils; aquestes hortes... eren submarines i aquests vergers eren grans sorrals. Reventant l'aigua en cascades, va anar baixant, va anar nivellant-se; els llacs varen ésser fondalades, i testimonis d'aquells trastorns són els penyals centinelles que formen dos rius, el Jucar i el Huetar. Encara avui, allí on se forada, en neix una font, i aquella aigua sembla una aigua d'un altre temps; semblen les darreres gotes d'aquells llacs que varen assecar-se, talment aigua milenària, i al baixar an els rius i engolfar-se, té un color verdós de misteri, d'encantament, de velluria, que no l'havem vist mai a cap aigua.

Doncs bé, al cim dels penyals, a les costas que avui són muntanyes, an els abims que varen ésser platges, s'hi va aixecar la ciutat de Cuenca.

Compteu, per tenir-ne una idea, que les cases, a dalt, semblen nius penjats; unes damunt de les altres, totes tenen per balcó aquells fondals que eren caus de monstres, i avui són hortes i fruiterars, que a una banda tenen deu pisos i a l'altra venen a peu pla, i per anar al quart pis es té de baixar, i per baixar al segon encara més, i la teulada de l'una és la porta de la veïna, i la torratxa de aquesta és la porxada d'aquella. Compteu que al cim, com sostinguda per aquells pilans que puguen del fons, s'hi sosté la catedral, de pedra de color d'or amb pincelades de blau; compteu que l'eura, pujant... del mar s'ha anat arrapant a les pedres, i al ésser al cim es descapdella, com a grans toies d'esmeragda; compteu que an aquelles esquerdes, que s'obren com a grans ferides, on s'hi amagaven els amfibis, hi han penjat hortets com caixons, com llànties guarnides de flors, com testos petits per a criar-hi orquidees; compteu que a baix, allí al fons de tot, com dos flocs verts s'uneixen els rius, i se'n van vers una planura feta de terra cremada, on no trobaràn cap més arbre; i afigureu-vos, per damunt, aquest sol de Castella, esplen-

dent, que il·lumina pedra per pedra, sehse descuidar-se'n ni una. Això és Cuenca: una ciutat vella, en una platja prehistòrica.

Amb tot i això, al plà, hi ha els aixamplis. La Cuenca nova. La del Cassino, la del Cafè, de l'Ateneu, la de les botigues, la del mercat. La que també vol europeitzar-se, la que amb el temps serà una vila com totes les viles del mapa.

Aquesta a nosaltres no ens interessa, com no interessa la de dalt a tots els que viuen a baix.

Un d'ells ens deia: que a la del cim, per la forma dels seus carrers, es veuen ases a les teulades.

Però d'ases a les teulades, tots els que varem veure l'eclipse i la crema dels convents per la setmana gloriosa, n'havíem vist més que a Cuenca.

XARAU



Decididament sembla que no tindrem més remei que creure que el Park Güell és teatre de naturalesa. A tant pot arribar la voluntat activa d'un home! Diumenge passat se cantà *Maruxa*, obtenint un gran èxit l'Inocenci Navarro, qui ademés obsequià al públic amb un concert que nomenaven *selecte*.

La festa, que era de beneficència, estigué molt concorreguda.

Aixís mateix ho estarà, sens dubte, la representació de *Ton i Guida*, el dimarts, al Teatre de Natura de Vallvidrera. Els organitzadors i en Gual i el mestre Ribera han treballat i treballen de valent, a fi de què per a la excel·lència artística de l'espectacle no hi manqui un sol detall. S'han resolt totes les dificultats, més tenint en compte que és la primera vegada que's representa a l'aire lliure. Per aquest motiu, regna justificada curiositat entre els aficionats intel·ligents desitjosos de veure espectacle tan artístic i a l'ensem de tan absoluta novetat.

El mestre Ribera, seguint la seva costum sempre que ha dirigit aquesta obra a l'estranger, que és ademés la generalment adoptada, dirigirà l'obra atenint-se a la reducció de partitura que el mateix Humperdinck feu de la gran orquestració amb que primitivament escrigué el *Hansel und Gretel*. Aquesta és, com hem dit, la partitura unànimement adoptada i aixís mateix ho fou anys endarrera, en les representacions que de l'obra es feren al nostre teatre «Principal».

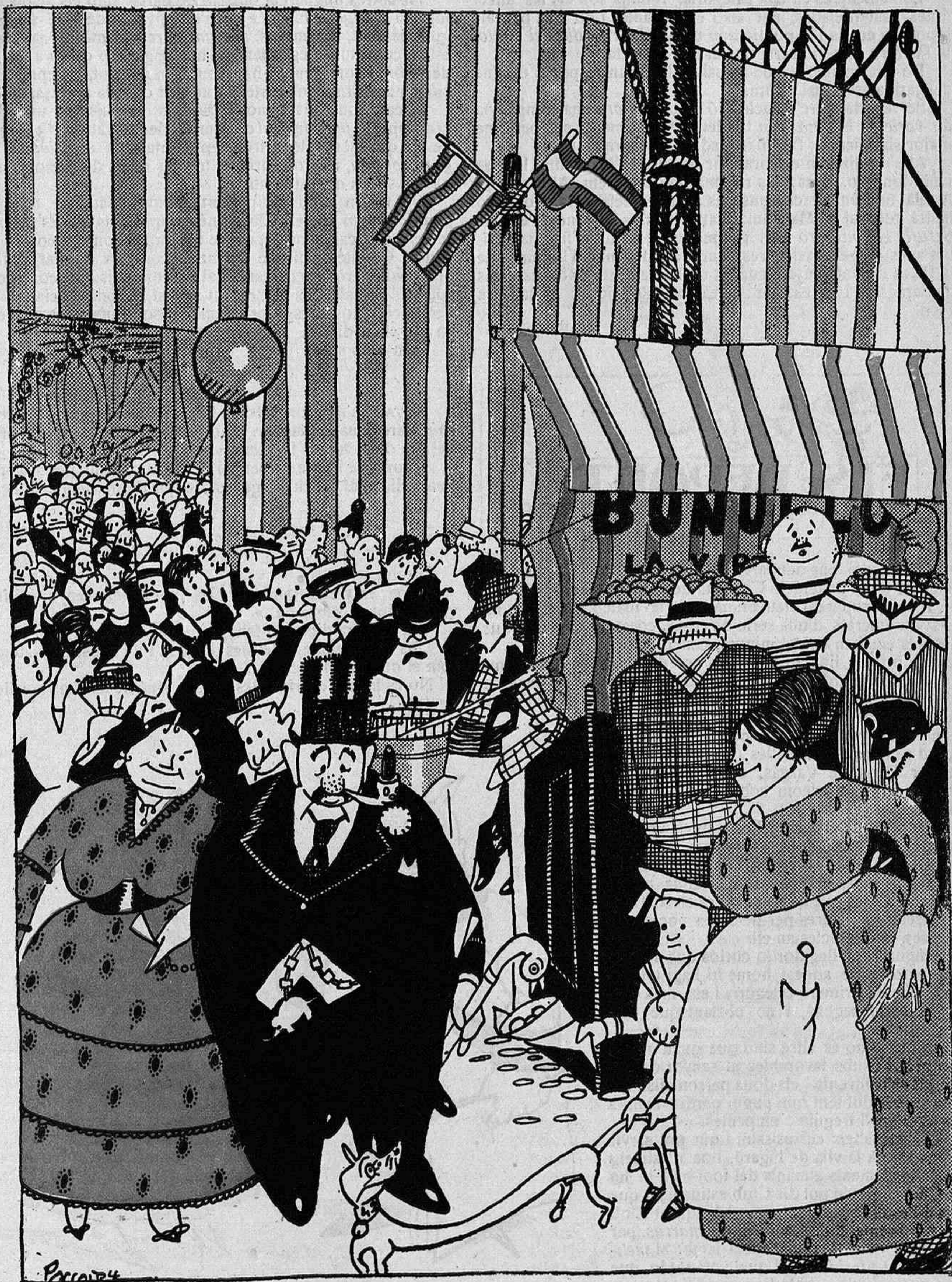
Tot això, el magnífic emplaçament del Teatre de Natura al Bosc Miralles «en sitio y en belleza único», com diria en Cervantes, la comoditat dels preus, etc., fan preveure que aquesta vegada els esforços del «Cassino de Vallvidrera» se veuràn ben recompensats.

En lo que se refereix a teatres, sols podem registrar el debut de la *Pastora Imperio* a «Novedades».

Es aquesta una artista que condensa en el seu art totes les valors formals d'una raça; potser, potser l'única cosa viva de una part de l'Andalusia. Per tant, art molt més serio de lo que la gent se pensa. En general, això pot aplicar-se sempre al art de la dansa, que res té que veure amb les pintoresques contorsions deslligades i inarmòniques de moltes ballarines a l'us.

Amb la «negra Pastora», com la qualificà el poeta, res hi tenen que veure les fàcils i lletges desviacions. La seva dansa és com una litúrgia, però a l'ensem com una inspiració. La línia i la flama se lliguen en una harmonia d'art, que la bruna bellesa, plena de tentacions de la bailarina, corona amb la gracia viva d'una palpitació.





ESCENES DE FESTA MAJOR

La sortida del ball de tarde al envelat

Lo flamenc és en ella categoria; rebutja son art les anècdotes bastardejades; per això si no cantés i no fós, per als reporters cursis i el públic bon minyó, la *tragedia del Gallo*, la *Pastora Imperio* seria una artista perfecta.

De totes maneres podem salvar-la en un respecte: és una dançarina essencial i pura.

Serveix de marc a l'actuació de la *Pastora* una companyia de *varietés* bastant ben triadeta. Deu nomenar-se, per una major significació, l'Ampar Medina i l'Elvira Cortés.

Al «Tívoli» han celebrat llur benefici la Mayendia, l'Ortas i en Moncayo. Tres èxits rodons. Ho celebrem. Al carrer de Alcalà tindran els catalans tres amables defensors. Tot això haurà guanyat la Mancomunitat. No s'ha estroncat l'èxit de *Serafin el pinturero* que, per mèrits de taquilla, fins ha arribat a les altures financeres i europees del anunci lluminós de la Plaça de Catalunya, ocupant un lloc entre el xacolata Orús de Saragoça i les esverants creacions elèctriques de la Casa Pich.

FARFARELLO



L'altre dia ens ocupàrem lleugerament de la famosa Assembla de la Federació Catalana de Clubs de Foot-ball.

I ens ocupàrem lleugerament de la mateixa, perquè no estavem enterats d'una serie de coses, cosetes i cosaces, que després ens han contat minuciosament.

En primer lloc hi hagué un acord de trascendental importància: l'acord de considerar oficial la llengua catalana en tots els actes de la Federació. Això sol ens faria perdonar una colla de tonteries que passaren en la reunió esmentada, però com que precisament aquest acord se pega de bofetades amb la elecció del senyor Peris de Vargas, com a president, volem dir-hi quelcom sobre aquest particular.

Resulta que el senyor Peris, que's veu està arrapat a la presidència del Foot-ball com un musclo a la roca, se val de tota mena de medis per a evitar el clavin fòra, i dona personalitat a Clubs que quasi bé no existeixen o fa representar a d'altres per persones poc escrupoloses, però adictes an ell.

Afiguri's el llegidor lo curiós que resulta que enfront de aquest home hi hagi tots els sis Clubs de primera categoria i els més importants de segona, i no obstant que perdin sempre.

El motiu no és altre sinó que quan no hi han prous Clubs favorables al senyor del *sabre*, ell se'ls inventa i els dona personalitat. An aquest país dubtem que pugui perdre mai, a no ésser que'l treguin a empentes.

Un cas sabem curiosíssim i que pot servir de mostra. A la vila de Figaró, lloc d'estiuieg d'alguns elements aimants del foot-ball, hi ha un Club que se'n pot dir Club estiuenc, ja que sols a l'estiu funciona. Doncs bé, aquest Club fou representat a l'Assamblea de *marras* per un senyor castellà i no sabem també si *militar* com el *presidente*, el qual votà tot lo que els mangonejadors de la Federació li manaren i ademés votà també contra la *llengua catalana*.

Nosaltres tinguérem ocasió de parlar amb els xicots que formen el *Figaró F. C.*, i tots s'estranyaren de que se'ls hagués usurpat, sí, senyors, *usurpat* la representació, ja que ni estan constituïts legalment, ni han pagat cap quota a la Federació, ni coneixen, ni han donat, en absolut, la representació an aquell senyor castellà que tant cridava a l'Assamblea.

El cas, doncs, és demostratiu d'un caciquisme i una despreocupació *presidencial* estupenda, demostrativa a l'ensem de lo que serien les altres representacions *entusiastes* del *gran capitán*, i aprovatoris de tots els estats de comptes més o menys nêts que presenti.

No volem continuar parlant d'aquest assumpte fastigós, perquè sabem que els Clubs més importants i totes les persones com cal, pensen pendre determinacions en contra de aquest Comité, sortit de les urnes com un diputat *cuñero* qualsevol, però sí recomanem al senyor Peris que comenci a aprendre el català, ja que essent aquest l'idioma oficial de la Federació, nosaltres retornarem tot escrit que se'ns dirigeixi en cap altre idioma.

Som o no som?

HIP

NOTA.—L'aviador Hedilla havia de realitzar diumenge el *raid* Barcelona-Santander. La boira l'obligà a aterritzar prop del Pic d'Aneto, als Pirineus.

Ignorem a l'hora present si el valent pilot ha pogut continuar feliçment el seu viatge aeri, lo que desitjariem de tot cor.

Llegim:

«Ayer, en plena Rambla de las Flores una senyora sufrió un remojón, a causa de...»

Oh, senyora ditxosa i feliç!

Una remullada en plè mes d'agost, i un agost tan xafogós com el que estem passant...

No és hora d'esbrinar les causes, sinó de felicitar-nos dels efectes.



—L'han penjat, tan mateix!

—Ja ho veus; després diràn que'ls casaments no porten malastrugança...



RAID D'AVIACIÓ

—Apa, i que no t'erris.

## Del camp

Els bancals d'or s'estiren vinya enllà  
fins al marge que cau vora el torrent;  
els ceps s'ofeguen sota l'espigam  
desmaiat vora el juny, al fer-se plé.

Les roselles tardanes dels rebrots  
quan els brots-pares morts han granat bé,  
bescanten son orgull, calen son foc,  
i riuen sobre el blat que no pot més.

El Sol daura les planes luxuriós,  
les pols de la rosada se beu prest  
quan armats de ses falç els segadors  
baixen pel camí ral, camí de serp.

Cauen de ses espatlles de tità  
manolls, embulls de cordes i cordells,  
bruses i gorres; porten al bancal  
el cantí, que el segar fa molta set.

Grans manades d'espigues sà i enllà  
dormen sobre els rostolls d'humitós tremp;  
les formigues per heure els grans de blat  
no'ls hi caldrà emparrar-se al tronc lluent.

Les dentetes de l'eina, amb sa cançó  
donen ganes de tasca al pagès llest,  
s'esmossen amb les gotes de suor,  
al esmorçar caldrà fer d'esmolet.

\* \*

L'hereuet dú el dinar al ser migdia,  
porta una carta dintre la cistella;  
s'ajup dessota l'ombra benefida  
de la figuera.

Crida a son pare; el goç gruny, saltirona,

fan gimnasia estrambòtica ses vèrtebres,  
els plats vermells reposen als terroços,  
donen al aire aromes d'escudella,  
mentres uns ulls repassen unes ratlles,  
i si eren apagats, llegint s'encenen.

\* \*

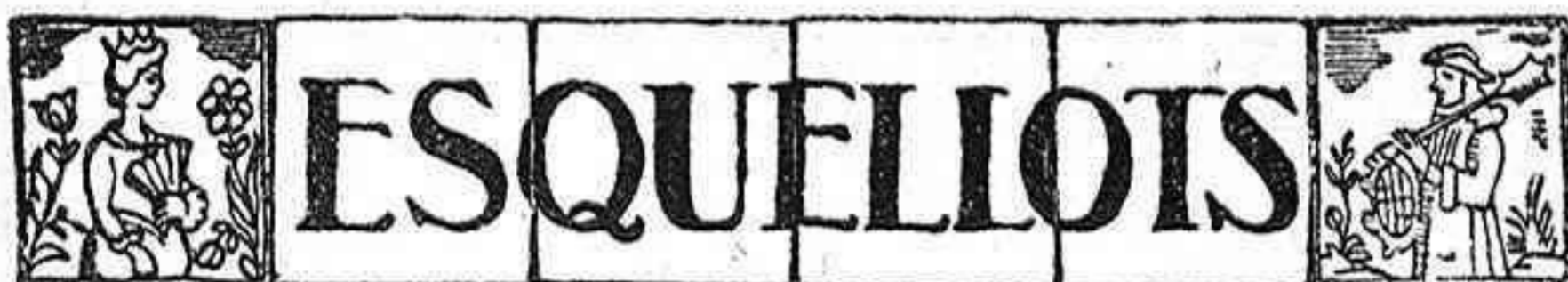
Tras un ¡Maleitsiga! omplert de rabia  
llença la carta als ceps. —¿Què et passa, Pere?  
—Me passa que el senyor desitja quartos  
del blat que ara cullim; i el poca pena  
parla amb un urc com si al sembrar, la arada  
ratllés a pols burxés la roja terra,  
i si ell hagués resclat els solcs polsosos  
del blat que'ns ha donat cullita plena.

Ell va trobar, al nàixer, la fortuna  
d'aquestes vinyes verdes;  
les seves blanques mans no s'han fet aspres,  
no ha acotat mai l'esquena  
per a cullir pietós l'herba afamada  
robant a altres arrels que del solc mengen.

Només ha vist la vinya proveída  
pel juny o pel setembre,  
rebregant ceps, escorcollant espigues,  
passejant la mirada satisfeta,  
calculant, fa no fa, el nombre de garbes  
que eixiràn, i les càrregues de brema.

I dona-n'hi una part, i després donen  
al forn, al moliné i al que governa,  
i quan estàn tots farts, unes engrunes  
són paga, són salari i recompensa  
per qui tot l'any treballa i perd les forces  
davant l'arreu, fent marge, dallant herbes!

A. COSTA I SENDRA



# ESQUELLOTS

Segons en Joaquim Montaner, l'Unamuno parlant de Mallorca digué: «Aquella es la verdadera costa brava y no eso de Sitges...»

¿Però qui li ha dit a l'Unamuno, qui li ha dit an en Montaner que a Catalunya la costa brava sigui a Sitges ni que ningú tingui tal pretensió?

Vaja, que l'un o l'altre s'han errat d'uns quants quilòmetres.

En l'interviu amb l'Unamuno diu aquest admirable escriptor coses que mereixerien contestació de qui pogués donar-li amb certa autoritat. Naturalment que totes són suggeridores i originalíssimes amb el segell d'una forta personalitat, perquè al cap i a la fi l'Unamuno es una de les tres o quatre figures interessants que queden a Espanya.

Però desitjaríem que'ns digués què ha volgut dir quan ha dit amb aires de dir una gran sentència (sempre al través de la prosa d'en Joaquím Montaner) que «el charro es muy serio». Perque, la veritat, de moment... no sabem de que va ni què té que veure amb la qüestió catalana de que parla en aquell instant.

L'argument no té cap eficàcia perquè, vaja, tampoc se li pren el pèl així com així a un senegalès!

Ha quedat resolta la qüestió de l'aigua.  
Es a dir, resolta: resolta interinament, com les vagues, com les qüestions transcendents, com...  
Aquí tot se resol interinament amb l'aprovació interina d'una premsa que, en general, sembla escrita per aficionats.

El passeig central de les Rambles el reguen a les cinc de la tarda.  
D'això que no'n diguin regar.  
Que'n diguin esquitxar als pobres ramblejadors.

No vé d'uns quants!  
Un diari es queixa de que cada dia augmentin les tribus de gitanos acampades per Barcelona.  
No n'hi ha per tant.  
Que vinguin, els gitanos.  
Davant del moviment comercial que ara hi ha a Barcelona amb motiu de la guerra, no podran competir, i no tindran altre remei que tocar pipa.

Una notícia de caràcter oficial:  
«Los empleados de este Gobierno civil han cobrado el importe de las últimas mensualidades en oro.»  
*Con oro nada hay que falle!*  
Però, per desgràcia, amb or o sense or, les oficines públiques sempre fallen.



## ENDEVINALLA

—En què s'assembla «San Sebastián» a les cindries?

—En que se corre, se juega y se lava la panera.

Ja hauràn vist que l'anomenada «crònica negra» ha sigut bastant moguda aquests darrers dies. Suicidis, assassins, ofegaments, furts, etc.

Sembla que és cosa de la calor... diu la gent que surt *ilesa* de tot això... i se queda tant *fresca*... que ja és el comble.

Però encara ho és més pensar que en tot això l'autoritat també està *ilesa*.

Apropòsit.  
Una conversa sentida l'altre dia, a la platja d'un d'aquests poblets on la *gente bien* se fa l'il·lusió de que hi fa fresca.  
Dues noies, maques les dues, escotades les dues, curtes de faldilles les dues, incitants les dues, parlen.  
Al passar i mirar-les les sentim. Diuen:  
—I tu encara no *has fet cap novio*?  
—No noia, no; encara estic *ilesa*!

Els vigilants no volen de cap manera dependre exclusivament del Municipi.

No saben explicar-se perquè alguns regidors han resucitat aquesta qüestió, fallada ja, a son degut temps, pel Tribunal Suprem.

Perseverin els vigilants en llur bona orientació i no's deixin enredar. Precisament contra l'Ajuntament sols pot salvar-los això: la *gran vigilància!*

Hermoses volades efectuà l'intrèpid Hedilla amb motiu del intent de *raid* Barcelona-Santander.

El dissabte i el diumenge, montat en un magnífic aparell de la casa *Comabella i C<sup>a</sup>*, va alçar-se magestuós, evolucionant per damunt de l'aeròdrom de Can Tunis. El primer dia no pogué realitzar el *raid* per culpa de la boira. El segon dia s'allargà fins a la província de Huesca, veient-se precisat també per causa de la boira a terriçar dalt d'una muntanya.

No obstant, és de creure que haurà reprès l'itinerari i que a hores d'ara, ja deu trobar-se a Santander.

Ho creiem així perquè l'Hedilla és una voluntat de ferro i un pilot intel·ligentíssim. I perquè la màquina de que disposa és una meravella capaça de realitzar, a les seves mans, tota mena de miracles.

El centre republicà català de Hostafrancs «Sang Nova» obra un Concurs de Lectura i Escripura Catalanes.

Poden pendre-hi part nois i noies fins a 14 anys.

Ja ho saben els *papais* de la barriada. Sempre val més portar les criatures allí que al cine.

L'Alcalde va poder comprobar personalment, l'altre dia, que molts dels empleats municipals se retiren de les oficines abans de l'hora.

Bé, no miri tan prim, senyor Rius!...

Se'n van abans de l'hora, però, en canvi, hi acudeixen més tard.

Copiem del periòdic parisenc *L'illustration*:

### FATALITAT

#### L'EMPERADOR D'AUSTRIA

Va neixer l'any.	1830
Pujà al trono l'any.	1848
Anys que avui compta.	86
Anys de regnat	68

Total d'anys . . . . . 3832

#### L'EMPERADOR D'ALEMANYA

Va neixer l'any.	1859
Pujà al trono l'any.	1888
Anys que avui compta.	57
Anys de regnat	28

Total d'anys . . . . . 3832

3832 anys dividits per dos emperadors: 1916.



LA LLIMONADA

—M'entra pèr la boca, i em surt pel front; i al ventrell no mes hi arriba escupina.

Una criatura de nou anys ha assassinat a una altra de deu.  
En el fet hi hagué poca o molta premeditació, una pistola i, lo que és més extraordinari, un meravellós art, en el delinqüent, per a el·ludir la responsabilitat.

La criatura, com a càstic, ha sigut portada al Assil Duràn.

El càstic qui l'hauria de rebre, i fort, són els que s'enriqueixen amb el cine desmoralitzador d'infants, els censors de pel·lícules i els pares que viuen descuidats.

L'altre dia un *cipal* va detenir a un lladre.  
Ho fem constar, perquè crida l'atenció.

NOTES DE CASA:

La Societat «Barcinografo S A» ens ha obsequiat amb una col·lecció de postals anunciadores de la interessant pel·lícula *La Reina joven*. Es compon de una serie de nou fotografies en les que s'hi veuen reproduïdes les principals escenes del famós drama d'en Guimerà.

S'estima la finesa.

Ha sigut sospès de sòu per uns quants dies el director de un dels nostres mercats que, durant un motí de marmanyeres, va deixar-se portar a coll-i-bé de les masses.

Es clar; va ésser ben tonto. Ja s'ho podia pensar.

Els directors dels mercats no s'han de deixar portar a coll i bè. Ja'sn tenen prou en *deixar-se* portar el bè a casa i el millor peixet, i les millors fruites.

Com era de suposar, la qüestió de la patata s'ha resolt en contra dels pobres.

El preu que abans corresponia a les tres lliures, ara correspon al quilo.

Resultat, una estafada de mitja lliura en cada tres.

I ara que parlem de aqueixa xamosa fillola de l'il·lustre Parmentier.

Els pagesos de Mollet no volen vendre patates als barcelonins perquè aquets les paguen poc.

—Preu per preu—diuen—més ens estimem donar-les als tocinos.

Gracies, per l'indirecta!

Dos vellets dialoguen asseguts en un pedriç del Passeig de Gracia.

—Aquest dolor de reuma que vostè té a la cama dreta, deu ésser defecte de la edat.

—No ho crec pas. La cama esquerra té la mateixa edat i no'm fa gens de mal.



A CAL METGE

—No parli més; la seva filla necessita distraccions.

—Distraccions de quin gènere?

—Del gènere masculí.

Solució als trenca-caps del número 1962

A la tarjeta: *La Campana de Gracia*.



XARADES

I

Nom d'home la *dos-tercera*,  
*dos-cinc-quatre*, nom de dona,  
una vocal la *primera*  
part del còs és la *segona*.

Mes com que no soc *total*,  
si treieu la solució  
ja veureu si es ben igual,  
a la que us donaré jo.

R. Valls

II

Mon *hu-dos tres quart derrè*  
prou bé  
puix essent del «*requeté*»  
avui el troç de animal  
és de la colla *total*.

R. Valls

Antoni López, editor, Rambla del Mig, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

TELÉFONO 4115

OBRA NUEVA

BIBLIOTECA AVÍCOLA POPULAR

# EL ARTE DE CRIAR GALLINAS

por **S. CASTELLÓ**

UN TOMO

PESETAS 3

OBRA NUEVA

NOVEDAD

COLECCIÓN DIAMANTE

A. de LAMARTINE

# RAFAEL

PESETAS 0'50

NOVEDAD

OBRA NUEVA

## Les cent millors poesies

DE LA

Llengua Catalana

□ □

TRIADES PER

E. MOLINÉ I BRASES

□ □

Pesetes UNA

## DICCIONARI

CATALÀ - CASTELLÀ  
CASTELLÀ - CATALÀ

PER

A. ROVIRA I VIRGILI

Un tom d'unes 900 planes, imprès sobre un paper finíssim i intransparent, relligat amb pegamoid  
900 planes 2 centímetres de gruix!! Pts. 10

## GRAMÀTICA ELEMENTAL

DE LA

## LLENGUA CATALANA

PER

A. ROVIRA I VIRGILI

Un tom

Pesetes 3

NOVÍSSIMA

## ORTOGRAFÍA CATALANA

Vocabulari Ortogràfic

Segons les normes de l'Institut d'Estudis Catalans i les obres i treballs dels millors autors i filòlegs, ordenat i anotat per

A. ROVIRA I VIRGILI

Un tom

Pesetes 2

Sortirà aviat

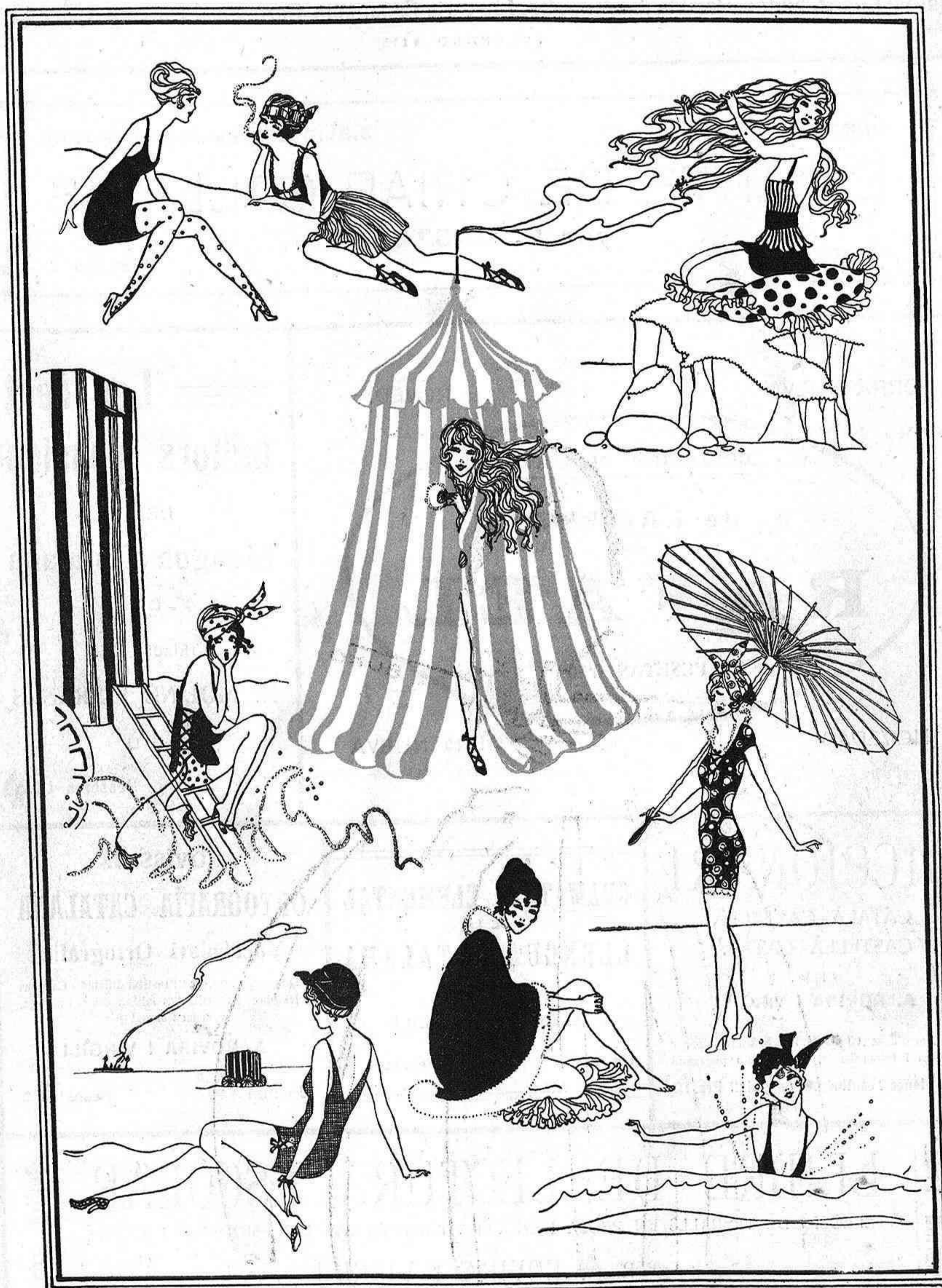
# LLIBRE DE LECTURA ESCOLAR

SELECCIÓ DE TREBALLS EN PROSA I EN VERS D'AUTORS CATALANS MODERNS I ANTICS

PER A. ROVIRA I VIRGILI

Sortirà aviat

NOTA.—Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances del Gir Postal o bé en segells de franqueig al llibreter Antoni López, Rambla del Mig, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, ademés, un ral per a certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.



VISIONS DE PLATJA

Les sirenes xardoroses